

POSTANOWIENIE

Dnia 29 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania R.D.
od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny
w Zielonej Górze
o wypłatę emerytury rolniczej w zbiegu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 29 kwietnia 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu z dnia 17 listopada 2023 r., sygn. akt III AUa 939/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje od Skarbu Państwa - kasa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz adwokat W.P. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu odwołującej się,**
- 3) odstępuje od obciążania odwołującej się R.D. kosztami postępowania kasacyjnego strony pozwanej.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację R.D. od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z 9 maja 2022 r. który oddalił odwołanie od decyzji Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 29

stycznia 2020 r., którą odmówiono wnioskodawczyni R.D. prawa do wypłaty dwóch świadczeń w zbiegu. W uzasadnieniu decyzji powołano się na przepis art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników podnosząc, że brak jest podstaw do wypłaty w zbiegu przyznanej emerytury pracowniczej z emeryturą rolniczą. Wskazał, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu wysokości emerytury pracowniczej uwzględnił zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie rolne. Wnioskodawczyni zgodnie z powołanym przepisem ma prawo do wypłaty świadczenia korzystniejszego. Ponieważ przyznana przez ZUS emerytura jest w takiej samej wysokości jak emerytura z KRUS tj. w kwocie najniższej emerytury, świadczenie nadal będzie wypłacane przez KRUS.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że skoro apelująca na podstawie decyzji z dnia 11 lipca 1986 r. miała przyznane prawo do renty w zamian za przekazanie gospodarstwa rolnego, następnie przyznane decyzją z 26 października 2004 r. prawo do emerytury rolniczej, a następnie na mocy decyzji z 23 stycznia 2020 r. przyznano jej od 19 lipca 2018 r. prawo do emerytury pracowniczej w związku z tym zastosowanie - jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy - ma do niej przepis art. 33 ust. 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, przy jednoczesnym braku zastosowania uregulowania zawartego w art. 107 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną wniesioną przez ubezpieczoną, którą oparto na podstawie:

- 1) naruszenia przepisów w postaci art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 1998 Nr 137, poz. 887 z późn. zm.), dalej: „SysUbezpSpoł”, w zw. żart. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz 67 ust. 1 Konstytucji RP poprzez ich niezastosowanie i utrzymanie zaskarżonej decyzji w obrocie prawnym wobec oddalenia apelacji, a tym samym naruszenie zasady równego traktowania ubezpieczonej, w tym nieuwzględnienie wynikającej z art. 2 Konstytucji RP zasady ochrony praw nabytych;
- 2) naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci:
 - a) art. 22 ust. 3 w zw. art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 1991 Nr 7, poz. 24 z późn. zm.), dalej:

UbezpSpołRoIn, przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powódce przyznana emerytura rolnicza przysługuje z urzędu wobec przyznania jej decyzją, podczas gdy nie spełnia ona warunku podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat,

b) art. 33 ust. 2 UbezpSpołRoIn przez jego błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie wobec nieprawidłowego przyjęcia wystąpienia w przypadku powódki zbiegu świadczeń z tytułu emerytury rolniczej z prawem do emerytury pracowniczej przyznanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, co uprawnia powódkę do jednego wybranego przez nią świadczenia,

c) art. 107 ust. 1 UbezpSpołRoIn przez niezastosowanie na skutek nieprawidłowego uznania, że przepis ten obejmuje swoją dyspozycją tylko te osoby, które pobierały oba świadczenia w zbiegu przed 1 stycznia 1989 r., albo przed tym dniem do dnia 31 grudnia 1990 r., są uprawnione do pobierania tych świadczeń na zasadach dotychczasowych;

3) naruszenie przepisów w postaci art. 2 § 3 i art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. wzw. Z art. 156 § 1 pkt 2 i pkt 7 k.p.a. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, gdy w sprawie wystąpiły określone w Kodeksie postępowania administracyjnego przyczyny stwierdzenia nieważności decyzji, w tym wydania decyzji z rażącym naruszeniem prawa oraz dotknięcia decyzji wadą powodującą jej nieważność z mocy prawa;

4) naruszenie przepisów w postaci art. 378 § 1 w zw. z art. 387 § 21 k.p.c. polegające na braku ustosunkowania się przez sąd II instancji do każdego z zarzutów naruszenia przepisów prawa sformułowanych w apelacji, tj. nieustosunkowaniu się i pominięciu zarzutu naruszenia przepisów art. 2 Konstytucji RP i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP przez ich niezastosowanie, w tym nieuwzględnienie wynikającej z art. 2 Konstytucji RP zasady ochrony praw nabytych oraz przez utrzymanie decyzji w obrocie prawnym wobec oddalenia odwołania, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W oparciu o powyższe podstawy i zarzuty kasacyjne, na podstawie art. 398⁴ § 1 pkt 3) oraz § 2 k.p.c., wniesiono o:

- 1) przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1) i
- 2) k.p.c., wskazując na wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego oraz na

potrzebę wykładni przepisów art. 33 ust. 2, art. 107 ust. 1 UbezpSpołRoln w zw. z art. 2a ust. 2 SysUbezpSpoł przy uwzględnieniu art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz 67 ust. 1 Konstytucji RP, a mianowicie potrzebę wyjaśnienia:

- a) Czy obecnie obowiązująca ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników pozbawia prawa do wypłaty obu świadczeń, w przypadku gdy ubezpieczony (w przypadku tej sprawy powódka) posiada prawo do świadczeń z dwóch różnych tytułów otrzymanych w odmiennych stanach prawnych, mianowicie świadczenia otrzymanego najpierw jako renta rolnicza na podstawie wcześniejszej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r., a następnie przekształconego w emeryturę rolniczą w zamian za przekazanie na rzecz państwa polskiego gospodarstwa rolnego z jednoczesnym brakiem ustalania dla tego prawa wymogów posiadania określonego stażu oraz świadczenia w postaci emerytury pracowniczej?
- b) Czy interpretacja przepisu art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w którym użyto pojęcia „zbieg prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego”, obejmuje swoim zakresem sytuacje otrzymania przez ubezpieczonego rolnika prawa do świadczeń z tytułu emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz prawa do świadczeń z tytułu emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego uzyskanych w odmiennych stanach prawnych?
- c) Czy wykładnia art. 107 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przy uwzględnieniu zasady prymatu wykładni ustaw zgodnej z Konstytucją RP w przypadku otrzymania prawa do renty rolniczej przyznanego na mocy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, otwiera możliwość wypłaty emerytury lub renty za gospodarstwo rolne przekazane przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników na zasadach dotychczasowych tym rolnikom, którzy w dniu wejścia w życie tego przepisu nie mieli jeszcze ustalonego prawa do innego świadczenia?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesiono o: odrzucenie skargi kasacyjnej, zasądzenie od R.D. na rzecz organu kosztów postępowania

kasacyjnego według norm przepisanych; ewentualnie wniesiono o oddalenie skargi kasacyjnej w całości, zasądzenie od R.D. na rzecz organu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia jej do rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania formalne skargi kasacyjnej, powinna ona zawierać wyodrębniony wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., warunkujących przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba merytorycznego rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie wstępnego badania skargi w ramach tzw. „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest bowiem szczególnym, nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia,

realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, że takie okoliczności w sprawie faktycznie zachodzą (zob. wśród wielu m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392). Skarga kasacyjna służy kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę

(postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Z kolei w razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest że odwołanie się do przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, Legalis nr 127030; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, Legalis nr 2701754 i z 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Stronę skarżącą obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112 i z 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349). Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpoznawaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej.

Przedmiotowa skarga kasacyjna nie spełnia tak określonych przesłanek, gdyż sformułowane przez skarżącą zagadnienia prawne nie są istotne, zaś wykładnia przepisów nie wzbudza wątpliwości orzeczniczej.

Skarżąca nie wykazała, aby istniały uzasadnione potrzeby odejścia od wykładni powoływanych w skardze kasacyjnej przepisów, która została już w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalona. Wystarczy wskazać tu na wyrok SN z 10 lutego 2010 r., II UK 155/09 zgodnie z którym wykładnia art. 107 ustawy z

1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników prowadzi do stwierdzenia, że na zasadach dotychczasowych wypłaca się emerytury lub renty za gospodarstwo rolne przekazane przed wejściem w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tym tylko rolnikom, którzy w dniu wejścia w życie tego przepisu mieli ustalone już prawo do innego świadczenia - nierolniczego. Podobnie w wyroku z 14 listopada 2007 r., II UK 63/07 SN uznał, że osoby, które miały przyznane warunkowo prawo do emerytury rolniczej na podstawie przepisów ustawy z 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, zachowały na mocy art. 107 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników prawo do zbiegu świadczenia rolniczego, wynikającego z przepisów dotychczasowych, ze świadczeniem pozarolniczym, wyłącznie już przyznany, a konkretnie przyznany do dnia 31 grudnia 1988 r., tj. do dnia wejścia w życie nowelizacji ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r., odstępującej od uprzedniej zasady wypłaty świadczeń w zbiegu.

W związku z powyższym, poprawna pozostaje konstatacja Sądu Apelacyjnego, oparta na niekwestionowanych ustaleniach faktycznych, tj. że skoro apelująca na podstawie decyzji z dnia 11 lipca 1986 r. miała przyznane prawo do renty w zamian za przekazanie gospodarstwa rolnego, następnie przyznane decyzją z 26 października 2004 r. prawo do emerytury rolniczej, a następnie na mocy decyzji z 23 stycznia 2020 r. przyznano jej od 19 lipca 2018 r. prawo do emerytury pracowniczej w związku z tym zastosowanie - jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy - ma do niej przepis art. 33 ust. 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, przy jednoczesnym braku zastosowania uregulowania zawartego w art. 107 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej odwołującej się w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).

Skoro organ rentowy wniosek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego związał z odrzuceniem skargi kasacyjnej, ewentualnie z jej oddaleniem, to wobec odmowy przyjęcia jej do rozpoznania nie ma podstawy prawnej do zasądzenia na rzecz organu rentowego kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej.

M.G.

[a.ł.]